

2 महाराष्ट्रे स्थानीयनिकायनिर्वाचनेषु
महायुतिगठबन्धनस्य विजयः

3 आगामिवर्षे ५०० मेगावाट
सौरविद्युत्परियोजनानां स्थापनायाः
लक्ष्यम्- मुख्यमंत्री सुकुबुः

5 अरुणिमा-सिन्हायाः
प्रेरणादायिनी जीवन-
गाथा

भारत-न्यूजीलैण्ड-देशौ मुक्तव्यापार-सन्धिं घोषितवन्तौ प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् पञ्चवर्षेषु द्वैपाक्षिकव्यापारं द्विगुणीकर्तुं सन्धिः मञ्चं स्थापयिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - भारत-न्यूजीलैण्ड-
देशौ ऐतिहासिकं, परस्पर-लाभप्रदं च

मुक्तव्यापारसमन्वयं सफलतया सम्पन्नं अस्तीति। सामाजिकान्तर्जालीये सन्देशे कृतवन्तौ। प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना न्यूजीलैण्ड-देशस्य प्रधानमन्त्रिणा क्रिस्टोफर लक्सन इत्यनेन च सह एतत् घोषितम्। श्रीमोदी श्रीलक्सन इत्यनेन सह दूरभाषया वार्तालापम् कृतवान्। अस्मिन् वर्षे मार्च-मासे श्री-लक्सन इत्यस्य भारतयात्रायाः समये वार्तालापस्य आरम्भः अभवत्। प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अवदत् यत्, भारत-न्यूजीलैण्ड-देशयोः मध्ये एफ. टि. ए. इत्यनेन आगामिषु पञ्चवर्षेषु द्वैपाक्षिकव्यापारं द्विगुणीकर्तुं मञ्चः निर्मितः। सामाजिकान्तर्जालीये सन्देशे श्रीलक्सनेन निर्णयस्य प्रशंसा कृता, भारताय प्रत्यक्ष निर्यातस्य शुल्कं पञ्चनवति प्रतिशतं यावत् न्यूनीकर्तुं भारत-न्यूजीलैण्ड-देशयोः मध्ये ऐतिहासिक-व्यापार-व्यवहारः इति सः वर्णितवान्।

अयं व्यवहारः कृषकाणां,
उद्यमशीलानां, छात्राणां, महिलानां,
नवप्रवर्तकानां च कृते अवसरान्
आनेश्यति- पियूष गोयलः

हिमसंस्कृतवार्ता: - केन्द्रीय-वाणिज्य-
उद्योग-मन्त्री पियूष गोयलः अवदत् यत्
एफ. टि. ए. इत्यनेन कृषकाणां,
उद्यमशीलानां, छात्राणां, महिलानां,
नवप्रवर्तकानां च कृते व्यापारस्य निर्माणं
कृत्वा विविधाः अवसराः निर्मिताः
भवन्ति। श्री गोयलः दृढतया
उक्तवान् यत् एफ. टि. ए. इतीदं विश्वस्य
भूराजनीतेः विषये भारतस्य वर्धमानं
सामरिकं महत्त्वं प्रतिबिम्बयति। एफ. टि. ए.
पु. द्वारा प्रदत्तेन दृढविश्वासस्य आधारेण,
उभौ प्रधानौ अग्रिमेषु पञ्चवर्षेषु
द्वैपाक्षिकव्यापारं द्विगुणीकर्तुं तथा
अग्रिमेषु पञ्चदश वर्षेषु न्यूजीलैण्ड-
देशात् भारते द्विसहस्र कोटिरुप्यकाणां-
निवेशानां विश्वासं प्रकटितवन्तौ।

नवदेहल्यां सघन-निहार-कारणात् अनेकेषु
विमानयानेषु रेलयानेषु च व्यवधानम्

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रियराजधान्यां देहल्यां
एनसीआर-क्षेत्रे च सघन-निहार-कारणात्
अनेकेषु विमानयानेषु रेलयानेषु च व्यवधानं
अभवत्। आकाशवाण्याः सह वार्तालापं कुर्वन्
दिल्ली-विमानस्थानकस्य एकः अधिकारी
अवदत् यत् इन्दिरागान्धी
अन्तर्राष्ट्रीयविमानस्थानके न्यूनदृश्यतायाः
कारणात् प्रायः दश-विमानयानानि
निरस्तिकृतानि। भारतीयरेलविभागस्य दिल्लीयाः
क्षेत्रीय-विभागेन प्रोक्तं यत् अद्यैव दिल्लीं प्रति
गम्यमानानां अनेकानां रेलयानानां गतिः अपि
बाधिता। तत्र प्रोक्तं यत् प्रायः सप्तदश
रेलयानानि त्रिहोरा यावत् विलम्बानि जातानि।
ऋतु-विज्ञान-विभागेन अद्य प्रातः रात्रौ च
अल्प-निहारस्य स्थितेः संभावना प्रकटिता।

नवदेहल्यां भारतं, विश्व-स्वास्थ्य-
सङ्घटनम्, च द्विदिवसीय-तान्त्रिक-
परियोजना-सभायाः आयोजनं कृतवन्तौ

हिमसंस्कृतवार्ता: - भारतं, विश्व
स्वास्थ्य-सङ्घटनम्, डब्ल्यू.एच्.ओ. च
वैश्विक स्वास्थ्य-मानकेषु पारम्परिक-
चिकित्सायाः एकीकरणार्थं प्रमुखं
पदाक्षेपं स्वीकृतवन्तौ। अस्मिन् विषये
आयुष-मन्त्रालयः तथा डब्ल्यू. एच्.
ओ. इत्युभौ नवदिल्ल्यां द्विदिवसीय-
तान्त्रिक-परियोजना-सभायाः
आयोजनं कृतवन्तौ।

अरावली-क्षेत्रे नगरीकरणस्य सर्वकारस्य कापि योजना
नास्ति, तस्य एकमात्र लक्ष्यं अस्याः श्रेण्याः संरक्षणे अस्ति

हिमसंस्कृतवार्ता: - पर्यावरण-वन-
ऋतुदशा-परिवर्तन-मन्त्री भूपेन्द्र यादवः
स्पष्टीकृतवान् यत् अरावली-क्षेत्रे
नगरीकरणस्य सर्वकारस्य कापि योजना
नास्ति, तस्य एकमात्रं ध्यानं लक्ष्यं च
अस्याः श्रेण्याः संरक्षणे अस्ति। नवदिल्ल्यां
वार्ताहरान् सम्बोधयन्, श्रीयादवः अवदत्
यत् फुलेरा, अजमेर, उदयपुर, बून्दी
इत्यादीनि अनेकानि नगराणि पूर्वमेव
अरावली-प्रदेशे स्थितानि सन्ति, यत्र जनाः
बहुकालेभ्यः निवसन्तः सन्ति। सः अवदत्
यत् सर्वोच्चन्यायालयेन अरावल्याः
संरक्षितक्षेत्राणि परिभाषितानि सन्ति।
श्रीयादवः अवदत् यत् परिभाषायाः
आधारेण राज्यानि कठोरनियमानां निर्माणं
कर्तुं शक्नुवन्ति। मन्त्रिणा उक्तं यत्, प्रायः
नवति प्रतिशत क्षेत्रेषु खननकार्याणि न
सम्भवन्ति।

शक्ति-स्कालर्स-एन.सी.डब्ल्यू. इत्यस्य युव-शोध-शिक्षावृत्ति-कार्यक्रमस्य आरम्भः

हिमसंस्कृतवार्ता: - राष्ट्रिय-महिला-आयोगेन, एन. सी. डब्ल्यू. इत्यनेन शक्ति-स्कालर्स-एन. सी. डब्ल्यू. इत्यस्य युव-शोध-शिक्षावृत्ति-कार्यक्रमस्य आरम्भः कृतः, आयोगः भारते महिला-प्रभावितानां विषयेषु नीति-अभियुक्ती-अनुसंधानं कर्तुं युवछात्रेभ्यः शोधकर्तृभ्यः च आवेदनपत्राणि आमन्त्रयति। एकविंशतितः त्रिंशत् वर्षाणां नागरिकाणां कृते अध्येतावृत्तिः उद्घाटितास्ति, ये मान्यताप्राप्तसंस्थया न्यूनाति-न्यूनं स्नातकपदवीं धारयन्ति। एन.सी.डब्ल्यू. इत्यनेन उक्तं यत्, षण्मासस्य शोधाय चयनितानां अभ्यर्थिनां कृते एकलक्षरूप्यकाणां शोध-अनुदानस्य व्यवस्थाऽस्ति। छात्राः अस्य मासस्य एकत्रिंशत् दिनाङ्कपर्यन्तं आवेदनपत्राणि प्रेषयितुं शक्नुवन्ति।

सुभाषितम्

न दुर्जनः साधुदशामुपैति,
बहुप्रकारैरपि शिक्षमाणः।
आमूलसिक्तः पयसा घृतेन,
न निम्बवृक्षः मधुरत्वमेति॥

अर्थात्- क दुष्ट व्यक्ति में कभी
पवित्रता नहीं हो सकती उसे चाहे
जैसे समझा लो। नीम का वृक्ष
कभी मीठा नहीं हो सकता आप
चाहे उसकी शिखा से मूल तक
धी और शक्कर छिड़क दे।

हिमसंस्कृतवार्ता:

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता
१०० ₹

One year subscription to the daily
Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message
saying hello on the number below.

7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते,
राजनैतिक-सांस्कृतिकविचारणाञ्च
कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवंत कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे
कस्मा कोटला जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः-१७७१११
सङ्केतः-प्रवन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

मोहम्मद यूनुस् इत्यस्य नेतृत्वे अन्तरीम-
सर्वकारः धार्मिक-जातीय-
अल्पसङ्ख्यकान् लक्ष्यीकृत्य हिंसा,
हत्याः, उत्पीडनं च निवारयितुं असफलः

बाङ्ग्लादेशस्य अल्पसङ्ख्यक-
सङ्घटनानां नेतारः मोहम्मद यूनुस्
इत्यस्य नेतृत्वे अन्तरीम-सर्वकारः
धार्मिक-जातीय-अल्पसङ्ख्यकान्
लक्ष्यीकृत्य हिंसा, हत्याः, उत्पीडनं च
निवारयितुं असफलः अभवत् इति
आरोपितवन्तः। ढाका-नगरे
अल्पसङ्ख्यक-एकता मोर्चा इत्यनेन
आयोजिते मानवशृङ्खलायाः समये
आरोपः कृतः। प्रस्तावः उक्तवन्तः यत्
अपर्याप्त-अन्वेषणस्य, न्यायस्य च
अभावेन आगामि राष्ट्रियनिर्वाचनात्
पूर्व, विशेषतः अल्पसङ्ख्यक समुदायेषु
व्यापकं भयम् अस्ति। श्रमिक-सुरक्षा-
मञ्चः श्रम-मानव अधिकार-समूहाः अपि
दीपुचन्द्रदासस्य हत्यायाः त्वरित-
विचारणार्थं मानवशृङ्खला निर्मितवन्तः।

महाराष्ट्रे स्थानीयनिकायनिर्वाचनेषु महायुतिगठबन्धनस्य विजयः

हिमसंस्कृतवार्ता। महाराष्ट्रे महायुतिगठबन्धनेन स्थानीयनिकायनिर्वाचनेषु भूखलितविजयः प्राप्तः। भाजपा, शिवसेना, एनसीपी इत्येतयोः महायुतिगठबन्धनेन २८८ नगरपरिषदेषु नगरपञ्चायतेषु च २०७ स्थानीयनिकायाध्यक्षपदानि प्राप्तानि, विपक्षस्य महाविकासाघाडी च केवलं ४४ आसनानि यावत् न्यूनीकृतानि। राज्यनिर्वाचन-आयोगानुसारं भाजपा ११७ नगराध्यक्षपदं, शिवसेना ५३, राकांपा ३७ च प्राप्तवती। काङ्ग्रेसपक्षः २८, राकांपा-शरदपवारः सप्त, शिवसेना-उद्धवठाकरे नवसनेषु च विजयं प्राप्तवान्। निर्वाचन-आयोगे पञ्जीकृताः अन्यानि दलानि चत्वारि आसनानि

प्राप्तवन्तः, २८ नगरपालिकायाः अध्यक्षपदानि अमान्यपञ्जीकृतदलानां कृते गतानि, पञ्च आसनानि निर्दलीयप्रत्याशिनः विजितानि। २८६ नगरपरिषदानां नगरपञ्चायतानां च निर्वाचनं द्वयोः चरणयोः अभवत्, अन्ययोः स्थानीयनिकाययोः अभ्यर्थिनः निर्विरोधरूपेण निर्वाचिताः।

अरुणाचलप्रदेशे स्थानीयनिकायनिर्वाचने सत्ताधारी भाजपा भूखलितविजयं प्राप्तवती

अरुणाचलप्रदेशे स्थानीयनिकायनिर्वाचने सत्ताधारी भाजपा भूखलितविजयं प्राप्तवती अस्ति। १५ दिसम्बर दिनाङ्के आयोजिते जिलापरिषदः ग्रामपञ्चायतनिर्वाचने च भाजपा बहुमतं प्राप्तवती। इटानगरनगरनिगमस्य अपि २० वार्डेषु १४ वार्डेषु विजयं प्राप्य भाजपा निर्णायकं विजयं प्राप्तवती, परन्तु अरुणाचलस्य पीपुल्स पार्टी (PPA) इति क्षेत्रीयदलः पासिघाटनगरपरिषदे अष्टसु वार्डेषु पञ्चसु वार्डेषु विजयं प्राप्तवान्, यत्र भाजपायाः द्वौ वार्डौ, एकः स्वतन्त्रः च विजयी अभवत् इटानगर-पसिघाटयोः विपक्षस्य काङ्ग्रेस-पक्षः स्वस्य खातं उद्धाटयितुं असफलः अभवत्

परमाणु-ऊर्जायाः सुस्थिर-उपयोगः तथा उन्नतिः शान्तीति विधेयकं स्वीकृतवती राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः

हिमसंस्कृतवार्ताः - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मूः भारतं परिवर्तनाय परमाणु-ऊर्जायाः सुस्थिर-उपयोगः तथा उन्नतिः शान्तीति विधेयकं स्वीकृतवती, यत् संसदा शीतकालसत्रावधौ स्वीकृतम्। विधेयकं नागरिक-परमाणु-क्षेत्रसम्बद्धान् सर्वाणि विधयः समाविशति, अपि च निज-सहभागितायाः कृतेऽपि उद्घाटयति।

चिकित्सामहाविद्यालयस्य भवनस्य कृते ४१७ कोटिरूप्यकाणि, हमीरपुरे कैथप्रयोगशालायाः कृते १० कोटिरूप्यकाणि; उपलभ्यन्ते सुविधाः

Dr Radhakrishnan Medical College Hamirpur

हिमसंस्कृतवार्ताः- हमीरपुरम्। हमीरपुरस्य जोलसम्पण्डस्य डॉ. राधाकृष्णन-चिकित्सामहाविद्यालयस्य, चिकित्सालयस्य च निर्माणं ४१७ कोटिरूप्यकाणां व्ययेन क्रियते। प्रारम्भिकः अनुमानितः निर्माणव्ययः ३७६ कोटिरूप्यकाणि आसीत्, परन्तु वर्तमानपरिस्थित्या अस्य राशिः ४१ कोटिरूप्यकाणि वर्धिता। इदं चिकित्सामहाविद्यालयं उन्नतस्वास्थ्यसेवानां विकासे एकम् आधारस्तम्भं सिद्धं भविष्यति। तस्य स्थापनायाः अनन्तरं यदा चिकित्सामहाविद्यालयः जोलसम्पण्डं स्थानान्तरितः भविष्यति तदा रोगिणां एमआरआई-प्रयोगः भविष्यति। चिकित्सा महाविद्यालये कैथप्रयोगशालायाः निर्माणार्थं १० कोटिरूप्यकाणां पृथक् राशिः विनियोजिता अस्ति। परन्तु अस्य कैथप्रयोगशालायाः संचालनसम्बद्धा स्थितिः अद्यापि अस्पष्टा अस्ति। सम्भवति यत् एषा प्रयोगशाला सुपरस्पेशलिटीचिकित्सालयः इत्यत्र स्थिता भविष्यति अथवा तत्र विद्यमानं आधारभूतसंरचना स्थापिता भविष्यति। अति-विशिष्टता-चिकित्सालयस्य स्थानस्य चयनस्य प्रक्रिया प्रचलति। एतां सुविधां विना रोगिणां बृहत् निजीचिकित्सालयेषु चिकित्सायाः कृते ५०,००० तः २,००,००० यावत् कुत्रापि व्ययः कर्तव्यः भवति स्म। कैथ-प्रयोगशालायाः स्थापनायाः कारणात् हमीरपुरमण्डलस्य, ऊना-मण्डी-बिलासपुर-काङ्गड़ा-जनपदानां जनानां कृते एषा सुविधा भविष्यति। हृदयविज्ञानविभागस्य अन्तर्गतं एषा प्रयोगशाला हृदयरोगाणां निदानं चिकित्सां च कर्तुं सुविधां प्रदाति। कोरोनरी एंजियोग्राफी, एंजियोप्लास्टी, स्टेण्ट-स्थापनं, पेसमेकर-प्रत्यारोपणं च उपलभ्यन्ते।

कर्करोगस्य चिकित्सा-

उत्तरभारतस्य बृहत्तमं राज्यकर्करोटसंस्थानं चिकित्सामहाविद्यालयस्य अन्तः स्थापितं भविष्यति। राज्यसर्वकारेण एतत् घोषितम्। भवनस्य निर्माणार्थं १० कोटिरूप्यकाणां राशिः विनियोजिता। कर्करोगसंस्थायाः स्थापनायाः कारणात् रोगिणां कृते सुविधा भविष्यति।

पितृहीना नग्नपादाभ्यां धावितवती, इदानीं कीर्तिमानं स्थापितवती चम्बायाः दुहिता सीमा कदापि पराजयं न अमन्यत्

हिमसंस्कृतवार्ताः- डॉ. पद्मनाभः। कोलकातानगरे आयोजितायां विश्वस्तरीयायां क्रीडास्पर्धायां स्वर्णपदकं प्राप्तवती सीमा युवजनानां कृते आदर्शरूपेण प्रतिष्ठिता। चम्बायाः गिरिषु पल्लविता-वर्धिता सीमायाः जीवनं बाल्यादेव संघर्षैः परिपूर्णम् आसीत्। द्वादशवर्षीये वयसि पितुः आश्रयः नष्टः अभवत्। परिवारस्य भारः स्कन्धयोः आरोपितः, तथापि स्वप्नानां धावनं कदापि न स्थगितम्। अध्ययनेन सह पशुपालनस्य उत्तरदायित्वं वहन्ती सीमा ग्रामस्य लघुमार्गेषु पादाभ्यां धावितवती। अभ्यासाय न आधुनिकः धावनमार्गः आसीत्, न च सुविधाः। अल्पसंसाधनानां मध्ये सा आत्मानं दृढं कृतवती। कठिनपरिस्थितयः तस्याः धैर्यं न विभज्य प्रतिदिनं ताम् अधिकं सबलं अकरोत्। मातुः सहायः तस्याः विश्वासश्च सीमायाः महत्तमा शक्तिरभवत्। आर्थिकदौर्बल्येऽपि माता दुहितुः स्वप्नान् जीवितान् अकरोत्। संवत्सरे 2025 वर्ल्ड-यूनिवर्सिटी-गेम्स इत्यस्मिन् रजतपदकं जित्वा सा स्वसंकल्पस्य परिचयं दत्तवती। कोलकातायां 25 किलोमीटर-धावने 1:26:04 समयेन नूतनं राष्ट्रिय-कीर्तिमानं स्थापयितुं तस्याः संघर्षाणां महती विजयः अभवत्। एषा केवलं स्पर्धा न आसीत्, अपि तु बहुवर्षीय-परिश्रम-त्याग-आत्मविश्वासानां फलम् आसीत्।

मातुः सहायता महत्त्वम्-

धाविका सीमा बाल्यादेव संघर्षं कृतवती। शनैः शनैः तस्याः परिश्रमः फलं ददाति स्म। सा राष्ट्रियस्तरे विश्वसनीया धाविका इति स्वस्थानं स्थापितवती।

प्रत्येकस्मिन् कठिनावसरे माता तस्याः पूर्णं सहायतां दत्तवती।

कोलकातायां विजयस्य प्रकारः-

कोलकातायां 25 किलोमीटर-धावनस्य आरम्भादेव सीमा सम्यग् तालं धारितवती। अतिशीघ्र-आरम्भात् सा विरताऽभवत्। मार्ग-परिपथेषु तस्याः अनुभवः स्पष्टः आसीत्। किलोमीटरान् प्रति सा अग्रतां निर्माय अन्ते विजयम् अलभत्।

25 किलोमीटर-धावने सावन बरवालः कांस्यपदकं प्राप्तवान्

जोगिन्दरनगर-उपमण्डलस्य चौतड़ा-खण्डस्य रड़ा-भंखेड़-निवासी धावकः सावन-बरवालः कोलकातायां आयोजितायां टाटा-स्टील विश्वस्तरीयायां 25 किलोमीटरधावने उत्कृष्टं प्रदर्शनं कृत्वा कांस्यपदकं जितवान्। सः 1 घण्टा 14 निमेष 25 सेकेण्ड समयेन धावनं समाप्तवान्, देशस्य नाम प्रकाशितवान्। अस्य उपलब्धेः अनन्तरं सावन-बरवालस्य चयनं विश्व-अथलेटिक्स क्रॉस-कण्ट्री-चैम्पियनशिप इत्यस्यां जातम्। एषा स्पर्धा 10 जनवरी दिनाङ्के अमेरिकादेशस्य टालेहासीनगरे भविष्यति। तत्र सः भारतस्य प्रतिनिधित्वं करिष्यति। सः 4 जनवरी दिनाङ्के अमेरिकां प्रति प्रस्थानं करिष्यति। सावन बरवालः कुलदीप-बरवालस्य पितुः, सोभद्रादेव्याः मातुः च पुत्रः। तस्य प्रतिभां प्रथमं क्रीडागुरुः गोपाल-बरवालः पैका-क्रीडासु अवगत्य तं स्वशिष्यं कृतवान्।

गुरु-गोपाल-बरवालस्य मार्गदर्शने सावनः प्रायः सप्तवर्षाणि यावत् कठोर-परिश्रमं शिस्तपूर्ण-प्रशिक्षणं च कृत्वा स्वक्षमतां परिष्कृतवान्। गुरुः गोपाल-बरवालः अवदत्—सावनस्य लक्ष्यं विश्वस्तरे पदकं जित्वा देशस्य हिमाचल-प्रदेशस्य च नाम अधिकं उन्नयितुम् इति वर्तते। सावन-बरवालस्य अस्या सफलतया क्षेत्रस्य युवजनेषु क्रीडासु उत्साहः प्रेरणा च वर्धिता। सावनस्य अन्ताराष्ट्रीय-उपलब्धीनां दृष्ट्या माननीय-प्रधानमन्त्रीणां तं कुटुम्बेन सह 26 जनवरी 2026 दिनाङ्के अतिथिविशेषः (Guest of Honour) इति रूपेण आमन्त्रितम्। एतत् जनपदस्य प्रदेशस्य च गर्वकारणम् अस्ति।

आगामिवर्षद्वये ५०० मेगावाट सौरविद्युत्परियोजनानां स्थापनायाः लक्ष्यम्- मुख्यमंत्री सुखुः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। ऊर्जाक्षेत्रे आत्मनिर्भरतां प्राप्तुं हिमाचलं हरित- ऊर्जास्वरूपेण स्थापयितुं च लक्ष्यं प्राप्तुं हिमाचलं तीव्रगत्या गच्छति। मुख्यमंत्री सुखविन्दरसिंहसुखुः अत्र अवदत् यत् राज्यसर्वकारेण २०२६ तमस्य वर्षस्य मार्चमासपर्यन्तं नवीकरणीय ऊर्जास्रोतभ्यः १० प्रतिशताधिकम् ऊर्जा- आवश्यकतां पूरयितुं लक्ष्यं निर्धारितम् अस्ति। सम्प्रति राज्यस्य वार्षिक ऊर्जायाः उपभोगः प्रायः १३,००० मिलियनमात्रकम् अस्ति। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारस्य हरितपरिकल्पनानां कारणात् सौर ऊर्जायाः उपयोगे महती प्रगतिः कृता। आगामिवर्षद्वये ५०० मेगावाट सौरविद्युत्परियोजनानां स्थापनायाः लक्ष्यं निर्धारितम् अस्ति। 'ग्रीन पंचायत कार्यक्रमः' इत्यस्य अन्तर्गतं राज्यस्य सर्वेषु पंचायतेषु ५०० किलोवाट क्षमतायुक्ताः भूमौ स्थापिताः सौरविद्युत् परियोजनाः स्थापिताः भविष्यन्ति। सः अवदत् यत् प्रथमचरणस्य २४ ग्रामपञ्चायतेषु ५०० किलोवाट सौरपरियोजनानां स्थापनायाः अनुमोदनं प्राप्तम् अस्ति, एतेषु १६ पंचायतेषु एतासु परियोजनासु कार्यम् आरब्धम् अस्ति।

अस्मिन् कार्यक्रमे १५० मेगावाट सौर ऊर्जा उत्पादनस्य लक्ष्यं निर्धारितम् अस्ति। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् एताभ्यः परियोजनाभ्यः उत्पद्यमानस्य विद्युत् उत्पद्यमानस्य २० प्रतिशतं राजस्वं राज्यसर्वकारेण ग्रामपञ्चायतेषु अनाथबालानां विधवानां च सहायतायै उपयुज्यते। सः अवदत् यत् ऊनामण्डले पेखुबेला सौरविद्युत्परियोजनायाः व्यावसायिकसञ्चालनं २०२४ तमस्य वर्षस्य एप्रिलमासस्य १५ दिनाङ्के आरब्धम्। अद्यपर्यन्तं परियोजनायाः ७९.०३ मिलियन यूनिट विद्युत् उत्पन्नं कृत्वा ₹२२.९१ कोटिरूप्यकाणां राजस्वं प्राप्तम्। ऊनामण्डले अघलौर-सौरविद्युत्परियोजना २०२५ तमस्य वर्षस्य मईमासस्य २१ दिनाङ्के विद्युत्-उत्पादनं आरब्धवती। अद्यपर्यन्तं परियोजनायाः ५८.९ मिलियन- एककानां विद्युत् उत्पादनं जातम्। ऊनामण्डले भञ्जालसौरविद्युत्परियोजनायाः व्यावसायिकसञ्चालनं २०२४ तमस्य वर्षस्य नवम्बरमासस्य ३० दिनाङ्के आरब्धम्, ततः ८.५७ मिलियन-एककानां विद्युत्-उत्पादनं कृत्वा ₹३.१० कोटिरूप्यकाणां राजस्वं प्राप्तम्। सम्प्रति ३१ मेगावाट संयुक्तक्षमतायुक्ताः तिस्रः सौरविद्युत्परियोजनाः निष्पादनपदे सन्ति, यदा तु ४१ मेगावाटक्षमतायुक्ताः चतस्रः सौरपरियोजनाः निविदा कृताः सन्ति तदतिरिक्तं काङ्गडामण्डलस्य डमटालक्षेत्रे बंजरभूमौ २०० मेगावाट भारस्य सौरविद्युत्संस्थानं स्थापितं भविष्यति। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् निगमसामाजिकदायित्वस्य अधीनं लाङ्गा, हिक्किम, मुद, कोमिक इत्यादिषु दूरस्थग्रामेषु १४८ गृहेषु सौर- ऑफ- ग्रीड- प्रणाली स्थापिता अस्ति।

हिमाचलपंचायतनिर्वाचनम् :

उच्चन्यायालये श्रवणं ३०

दिसम्बरपर्यन्तं स्थगितम्। सर्वकारेण निर्वाचनायोगेन च के तर्काः प्रदत्ताः?

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

पंचायतनिर्वाचनस्य समये संचालनस्य आग्रहं कृत्वा हिमाचलप्रदेश- उच्चन्यायालये प्रवेशितस्य जनहित-आग्रहस्य (पीआईएल) श्रवणं ३० दिसम्बरपर्यन्तं स्थगितम् अस्ति। प्रतिवादिभिः याचिकायाः प्रतिक्रियां दातुं अतिरिक्तसमयः याचिताः, यः स्वीकृतः। मुख्यन्यायाधीशगुरमीतसिंहसन्धावालिया-न्यायाधीशजियालालभारद्वाजयोः संभागपीठेन अस्य प्रकरणस्य श्रवणं ३० दिसम्बर दिनाङ्के निर्धारितम् इति आदेशः दत्तः।

उच्चन्यायालयेन उत्तरं याचितम्

उच्चन्यायालयेन राज्यसर्वकाराय राज्यनिर्वाचनायोगाय च सूचनापत्रं निर्गतम् येन तेषां प्रतिक्रियाः प्राप्ताः आसन्। पंचायतीराजनिर्वाचनं समये एव सम्पादयितुं जनहित-आग्रहस्य आदेशः याचिताः।

२९ दिसम्बर दिनाङ्कात् पूर्वं निर्वाचनप्रक्रियायाः आरम्भस्य आश्वासनं प्राप्तमासीत्

राज्यसर्वकारेण न्यायालयाय आश्वासनं दत्तं यत् निर्वाचनप्रक्रिया २९ दिसम्बर दिनाङ्कात् पूर्वं आरभ्यते इति। संविधानेन निर्धारितसमयान्तरे निर्वाचनं कर्तुं राज्यसर्वकारेण राज्यनिर्वाचन-आयोगेन च किमपि सज्जता न कृता इति न्यायालयाय सूचितम्।

जनवरीमासे समाप्तः भवति कार्यकालः

निर्वाचनस्य स्थगनं संवैधानिकप्रावधानविरुद्धं घोषयन् प्रत्येकं पञ्चवर्षेषु पंचायतनिर्वाचनम् अनिवार्यम् इति उक्तम्। न्यायालयाय सूचितं यत् पंचायतप्रतिनिधिनां वर्तमानकालस्य अवधिः जनवरीमासे समाप्तः भवति।

आपदाविधानस्य आच्छादने

निर्वाचनं स्थगयितुं प्रयत्नः

जनहित-याचिकायां चिन्ता उत्पन्ना यत् आपदाविधानस्य आडम्बरेण सर्वकारः निर्वाचनं स्थगयितुं प्रयतते। सर्वकारेण निर्वाचन-आयोगेन च न्यायालये स्वविचाराः प्रस्तुताः।

निर्वाचनायोग निर्वाचनार्थं सज्जः

निर्वाचन-आयोगेन निर्वाचनं कर्तुं पूर्णतया सज्जः इति उक्तम्। निर्वाचन-आयोगेन मतपत्राणि अपि प्रकाशयित्वा मण्डलेषु वितरितानि सन्ति।

काङ्ग्रेसदलं महात्मागान्धिनः नाम न मर्दयितुम् अनुमन्यते न च लोपयितुम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। राज्यकाङ्ग्रेसेन सोमवासरे जिला-उपायुक्तकार्यालयस्य बहिः मन्त्रेगातः राष्ट्रपितुः नाम अपसार्य तस्य मूलप्रयोजनस्य दुर्बलीकरणस्य विरुद्धं विरोधप्रदर्शनस्य आयोजनं कृतम्। सभां सम्बोधयन् राज्याध्यक्षः विनयकुमारः अवदत् यत् काङ्ग्रेसः राष्ट्रपितुः नाम न मर्दयितुं अनुमन्यते न च लोपयितुम् अनुमन्यते। भाजपायाः एतत् षड्यंत्रं कस्मिन् अपि स्तरे सफलं न भविष्यति इति सः अवदत्। एतदर्थं काङ्ग्रेस-पक्षः सम्पूर्णं देशे राज्ये च जनजागरण-अभियानं प्रारभ्यते। सः अवदत् यत् केन्द्रे पूर्वमनमोहनसिंहसर्वकारेण मन्त्रेगायोगनायाः अन्तर्गतं स्वक्षेत्रेषु निर्धनानाम् असहायानां च ग्रामजनानां कृते जीविकायाः महत्त्वपूर्णा

प्रतिज्ञा प्रदत्ता। मोदीसर्वकारेण इदानीं योजनां ह्रस्वं कृत्वा दुर्बलं कृतम्। सः अवदत् यत् अस्य विधाशस्य नाम परिवर्तनं कृत्वा भाजपया राष्ट्रपितुः महात्मागान्धिनः न केवलं अपमानं कृतम् अपि तु निर्धनानाम् अधिकारः अपि मर्दितः इति। विनयकुमारः अवदत् यत् पूर्वप्रधानमन्त्री डॉ. मनमोहनसिंहस्य नेतृत्वे यूपीए-सर्वकारेण यदा संसदि एषा योजनां प्रवर्तितं तदा शतघण्टाधिकं चर्चा कृत्वा सर्वसम्मत्या पारिता। सः अवदत् यत् अद्य मोदीसर्वकारेण राष्ट्रपतिना राजौ एव तत् त्वरया पारितम्, यदा तु कृषकाणां निर्धनानाञ्च सम्बद्धानि विधेयकानि अद्यापि लम्बितानि सन्ति। सः अवदत् यत् काङ्ग्रेसपक्षः देशस्य निर्धनानाम् असहायानां च जनानाम् अधिकारार्थं निरन्तरं युद्धं करिष्यति, इतिहासात् देशभक्तानाम् नामानि लोपयितुं सदैव विरोधं करिष्यति। शिमलानगरस्य विधायकः हरीशजनार्थ, महापौरः सुरेन्द्रचौहानः च अस्य नूतनस्य विधाननस्य कृते केन्द्रीयभाजपासर्वकारस्य आलोचनां कृत्वा विरोधं सम्बोधयन् यत् एतत् कृषकविरोधी, निर्धनविरोधी च सर्वकारः अस्ति, यस्य यथार्थं मुखम् अधुना राष्ट्रस्य समक्षे प्रकटितम्। अस्मिन्नवसरे काङ्ग्रेसप्रदेशाध्यक्षस्य नेतृत्वे ग्रामीणविकास, पंचायतीराजमन्त्री अनिरुद्धसिंहः, स्थानीयविधायकः हरीश जनार्थ, मुख्यमन्त्रिणः मीडियापरामर्शकः नरेशचौहानः, शिमलानगरनिगमस्य महापौरः सुरेन्द्रचौहानः, यशवन्तछाजटा, केहरसिंहः खाची सहिता अन्ये नेतारः दलस्य अधिकारिणः च उपस्थिताः आसन्।

हिमाचले षड्नवीनाः पञ्चायताः विनिर्मिताः

भविष्यन्ति, अप्सु मण्डलेषु सज्जता आरब्धा,

२५ दिनाङ्कपर्यन्तं परामर्शः याचिताः

पंचायतराजविभागेन हिमाचलप्रदेशस्य अष्टजिल्लेषु षट् नवीनपंचायतानां निर्माणाय, ३१ पंचायतानां पुनर्गठनार्थं च तत्परता आरब्धा अस्ति। एतेषु हमीरपुरमण्डले षट्, बिलासपुरमण्डले एकः, मण्डीमण्डले चत्वारः, शिमलामण्डले

त्रीणि, काङ्गडामण्डले सप्त, सोलनमण्डले १२, कुल्लू, उनामण्डलयोः एकैकं च अन्तर्भवति। नवपञ्चायतानां पुनर्गठनार्थं च २५ दिसम्बरपर्यन्तं परामर्शः आपत्तयश्च यः याचिताः सन्ति। पंचायत सदस्याः पुनर्गठनसम्बद्धं स्वस्य आपत्तिं वा परामर्शं च मण्डलस्य उपायुक्ताय प्रस्तुयन्ते। पंचायतराजविभागस्य सचिवेन अस्मिन् सम्बन्धे सूचनापत्रं प्रसारितम्। सूचनानुसारं उनामण्डले एकः नवीनः पंचायतः, सोलनमण्डले पञ्च च निर्मिताः भविष्यन्ति। उनामण्डलस्य हरोलीविकासखण्डस्य अन्तर्गतं पाण्डोगानिचलायां नूतना

ग्रामसभा निर्मितवती अस्ति, यस्मिन् पाण्डोगानिचलाग्रामः अपि अन्तर्भवति। इतरथा सोलनमण्डलस्य धर्मपुरविकासखण्डस्य अन्तर्गतं अम्बोता, कमली, धारकी बेद, खेडा उपर्ला, रत्योद, चुहवाल इत्येतेषां कृते नूतनाः ग्रामसभाः निर्मिताः सन्ति। अम्बोता ग्रामसभायां उपमोहल अन्ध, दुब्बा, नरचल, मोहल्ला अम्बोता च सन्ति। कमली ग्रामसभायां गुम्मा, तिपरा, परमाणुक्षेत्रं ६, कमलीग्रामः, परमाणुक्षेत्रं ३ च सन्ति, तदतिरिक्तं राज्यस्य अष्टेषु जिल्लेषु ३१ पंचायतानां पुनर्गठनार्थं परामर्शः आक्षेपाः च याचिताः सन्ति।

उत्तराखण्डविद्वत्सभया ज्योतिषीयविद्वत्संगोष्ठी सनातनपरम्परासंरक्षणाय शास्त्रीयविमर्शश्च सम्पादितौ

हिमसंस्कृतवार्ता:- देहरादूनम्। उत्तराखण्डप्रदेशस्य सनातनपरम्पराणां, व्रतपर्वणाम् अथ ज्योतिषीयव्यावहारिकदृष्ट्या एकसंस्कृतम् आधृत्य संवत् २०८३ (२०२६-२७) सन्दर्भे, एकस्य ज्योतिषीयविचारविमर्शविद्वत्संगोष्ठ्याः सफलतया आयोजनं विहितम्। एषा गरिमामयी गोष्ठी उत्तराखण्डविद्वत्सभयाः (पंजीकृता) तत्त्वावधाने, सभाध्यक्षेण सम्मेलनस्य सूत्रधारणं आचार्येण हर्षपतिगोदियालेन आयोजिता। समापनवक्तव्ये सः अवदत्- “एषा गोष्ठी केवलं विचारविमर्शः न, अपि तु सनातनसंस्कृतेः संरक्षणदिशि ऐतिहासिकं पदम् अस्ति।” एवं प्रकारेण सभया एषा विद्वद्गोष्ठी सनातनसंस्कृतेः, शास्त्रीयज्योतिषस्य सामाजिकसमरसतायाः च कृते प्रेरणादायिनी भूयात्। कार्यक्रमस्य अध्यक्षता डॉ. रमेशचन्द्रपाण्डेयोऽकरोत्। स्वस्य अध्यक्षीयोद्बोधने सः अवदत् यत् “सनातनपरम्पराणां शुद्धता केवलम् आस्थाविषयः न, अपि तु शास्त्रीयानुशासनस्य तथा कालगणनायाः वैज्ञानिकतायाः अपि विषयः अस्ति। पञ्चाङ्गेषु एकरूपता कालस्य आवश्यकता अस्ति, यस्य कृते प्रतिबद्धनेतृत्वस्य अपेक्षा वर्तते।” कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिः आचार्यो राधाकृष्णथपलियालो नवसंवत्सरस्य, मलमासस्य पर्वनिर्णयस्य च विषये विचारान् प्रस्तुत्य अवदत्- “पर्वनिर्णयः केवलं

तिथिदर्शनमात्रेण न कर्तव्यः, अपि तु देशकालव्यवहारपरम्पराणां समन्वयेन। उत्तराखण्डस्य क्षेत्रीयमान्यतानां शास्त्रीयाधारः स्पष्टः कर्तव्यः।” विशिष्टातिथिः आचार्यो राजेशबैजवालो ज्योतिषीयभ्रान्तीनां विषये स्पष्टम् अवदत् यद्वाहकालः, भद्राकालः, अस्तकालः इत्यादिषु विषयेषु अनावश्यकभयस्य वातावरणं निर्मायते। शास्त्राणां सूक्ष्माध्ययनेन ज्ञायते यत् अनेके निषेधाः सार्वकालिकाः न, अपि तु सानुबन्धाः सन्ति।” तेन शास्त्रमन्थनात् शास्त्रार्थाच्चैव ससन्दर्भतया सर्वे तथ्याः निर्णेतव्याः इति अपि निर्दिष्टम्। अतिविशिष्टातिथिः डॉ. चण्डीप्रसादधिल्लियालः संस्कृतज्योतिषशिक्षायाः सन्दर्भे अवदत् यच्छास्त्राणि तदा एव जीवितानि तिष्ठन्ति, यदा तानि समाजस्य व्यावहारिकसमस्यानां समाधानं कुर्वन्ति। एतादृशाः विद्वद्गोष्ठयः ज्ञानपरम्परां अग्रे नयन्ति।” गोष्ठ्याम् उपस्थिताः अवर्तन्त आचार्यो जगदम्बाप्रसादसती, डॉ. शम्भूप्रसादपाण्डेयः, नीतिशबोडाई इतिप्रभृतयो बहवः ज्योतिषाचार्याः स्वस्वविचारान् प्रस्तुतवन्तः। तैः नवसंवत्सरस्य घटस्थापनतिथिः, गङ्गादशहरानिर्णयः, उत्तराखण्डे राहुकालव्यवस्था, होलाष्टककालः, भद्रायां रक्षाबन्धनहोलिकादहननिर्णयः, महालयपक्षे त्रयोदशीमघानक्षत्रगतस्तर्पणनिषेधः, दीपावल्यां लक्ष्मीपूजनकालः, पञ्चदिवसीयदीपावलीक्रमः, २०२७

तमे वर्षे होलीपर्वतिथिः, शुक्रगुर्वोः अस्तकाले विवाहविषयः, नवीनवर्षफलनिर्माणे धुवाङ्कसारणीप्रयोगः इत्यादिषु जटिलविषयेषु शास्त्रीयप्रमाणैः सह मतमभिव्यक्तम्। २०२७ तमस्य वर्षस्य होलीविषये ते अवदन् “छरौली कृष्णपक्षे एव आचरितव्या इति शास्त्रसम्मतम्। पञ्चाङ्गेषु उत्पन्ना भिन्नता सामूहिकनिर्णयेन एव निराकर्तुं शक्यते।” गोष्ठ्याः अन्ते विदुषां समुपस्थितौ सभया सर्वसम्मत्या आचार्य राजेशबैजवालः उत्तराखण्डविद्वत्सभयाः संरक्षकत्वेन मनोनीतः। राजराजेश्वरानन्दनाथस्य जीवनं तपः, साधना, आत्मानुशासनपरम्परा इत्येभिः परिपूर्णम् अस्ति। सः विधिवत् गुरुकृपया दीक्षितः सन् दीर्घकालं कठोरतपश्चर्यां अकरोत्। गायत्रीमन्त्रस्य चत्वारि पुरश्चरणानि, श्रीविद्यासाधनायां पूर्णाभिषेकः, काश्यां परमहंसगुरुदेवस्य श्रीमद् श्रीकृष्णानन्दनाथस्य सन्निध्ये त्रिवर्षपर्यन्तं निरन्तरतपः तथा द्वात्रिंशत्कालसिद्धिसाधना तस्य प्रमाणम् अस्ति। कामाख्यापीठे (कामाख्याकौलस्य) परम्पराचार्यात् श्रीकामेश्वरानन्दनाथात् प्राप्तपूर्णाभिषेकानन्तरं सः कौलतन्त्र-वेदज्योतिषशास्त्राणि एकीकृत्य साधनापरम्परां प्रवर्तितवान्। तस्य तपः केवलं व्यक्तिगतसिद्ध्यर्थं न, अपि तु शास्त्रीयज्ञानस्य, पञ्चाङ्गगणनायाः तथा सनातनपरम्पराणां संरक्षणाय समर्पितम्। अस्मिन् अवसरे उपस्थितैः सर्वैः विद्वद्भिः हर्षः व्यक्तीकृतः, तस्मै वर्धापनानि शुभांशसाधना प्रदत्ताः। मञ्जसञ्चालनं महासचिवः अजयडबरालः अकरोत्। उपाध्यक्षः सत्यप्रसादसेमवालः विचारार्थबिन्दूनां प्रस्तुतीकरणं कृतवान् तथा कोषाध्यक्षः आदित्यरामथपलियालः कोषगतस्थितिं प्रास्तौत्। कार्यक्रमे उदयशंकर भट्टो, विजेंद्र ममगाई, दिनेशभट्टः, मुकेश पंतः, लक्ष्मी पांडे, हर्षपतिगोदियालो, प्रेमबिजोला, राजेश अमोली, विपिनडोभालः, सुभाष डिमरी, आशीषखंकरियालः, विकासभट्ट, दीपक अमोली, मनमोहनलोहनी, पशुरामउनियालः, चन्द्रशेखरजोशी, रामचन्द्रः इत्यादयः अनेके विद्वांसः पदाधिकारिणश्च उपस्थिताः आसन्।

उत्तराखण्डविद्वत्सभया वार्षिके ज्योतिषसम्मेलने 2025 संरक्षकमनोनयनद्वारा तपसा सनातनसाधनया च संबद्धा परम्परा सम्मानिता- तन्त्रकुलम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- देहरादूनम्। पूर्वधर्माधिकारी बद्दीनाथधा आचार्य जगदम्बाप्रसादसती, आचार्यः राधाकृष्णथपलियालः इत्येतयोः पावनसन्निधौ, उत्तराखण्डविद्वत्सभयाः अध्यक्षेण आचार्य हर्षपतिगोदियालेन समस्तविद्वत्परिषत्संरक्षकमण्डलस्य पदाधिकारिभिः च सर्वसम्मत्यानुमोदनेन, आचार्यः राजेशबैजवालः उपाख्यः राजराजेश्वरानन्दनाथः उत्तराखण्डविद्वत्सभयाः संरक्षकत्वेन मनोनीतः। अस्मिन् गरिमामये अवसरे कार्यक्रमस्य अध्यक्षता, ज्योतिषपीठशंकराचार्यस्य धर्माधिकारी डॉ. रमेशचन्द्रपाण्डेयः अकरोत्। विशिष्टातिथिरूपेण

सहायकनिदेशकः, शिक्षा एवं संस्कृतशिक्षाविभागः, उत्तराखण्डः, डॉ. चण्डीप्रसाद धिल्लियालः उपस्थितः आसीत्। कार्यक्रमस्य सफलं सञ्चालनं उत्तराखण्डविद्वत्सभया महासचिवः आचार्यः अजयडबरालः अकरोत्। अस्मिन्नेव अवसरे पूर्वाध्यक्षः विजेन्द्रममगाई, पूर्वमहासचिवः दिनेशभट्टः, मुकेशपन्तः, धीरजमैठाणी, राधाकृष्णमैठाणी इत्यादिभिः सह पुरोहितसमाजस्य अन्यैः विद्वद्भिश्च सह अमुना आचार्येण सार्थकी विचारोत्तेजका विशेषवार्ता विहिता। तन्त्रकुलं मन्यते यत् आचार्यः राजेशबैजवालः उपाख्यः राजराजेश्वरानन्दनाथः तपः, साधना,

आत्मानुशासनं च आधृत्य दीर्घकालीनाया साधनापरम्परायाः जीवन्निर्देशनं वर्तते। गुरुकृपया विधिवत् दीक्षितेन तेन कृतं दीर्घकालीनं कठोरं तपः, गायत्रीमन्त्रस्य चत्वारः पुरश्चरणाः, श्रीविद्यासाधनायां पूर्णाभिषेकः, काश्यां परमहंसगुरुदेवस्य श्रीमद् प्रकाशानन्दनाथस्य सन्निधौ त्रिवर्षपर्यन्तम् अखण्डसाधना विहिता येन द्वात्रिंशत्कालसिद्धीनां साधनं संसाधितम्। कामाख्यापीठे अर्धत्र्यम्बकसम्प्रदायस्य (कामाख्याकौलस्य) परम्पराचार्यात् श्रीकामेश्वरानन्दनाथात् प्राप्तपूर्णाभिषेकानन्तरं सः कौलतन्त्रवेदज्योतिष-शास्त्राणां समन्वयेन सनातनसाधना-परम्परां लोकहिताय प्रवर्तितवान्। तस्य तपः केवलं व्यक्तिगतसिद्ध्यर्थं न, अपि तु शास्त्रीयज्ञानस्य, पञ्चाङ्गपरम्परायाः, सनातनसंस्कृतेः संरक्षणाय च समर्पितम् आसीत्। तन्त्रकुलम् उत्तराखण्डविद्वत्सभया एतं निर्णयं हृदयतः अभिनन्दति, तपस्वीपरम्परायाः, शास्त्रीयसाधनायाः, सनातनमूल्यानां च सम्मानस्य प्रतीकं मन्यते। अन्ते, समस्तस्थः विद्वद्भिः, पदाधिकारिभ्यः, आयोजकेभ्यश्च तन्त्रकुलस्य परतः महान्तः साधुवादः हार्दिकं चाभिनन्दनम्

अरुणिमा-सिन्हायाः प्रेरणादायिका जीवन-गाथा

सुब्रमण्यम.के. बैङ्गलुरु सेवानिवृत्त मंडल प्रबंधक, केनरा बैंक

निस्सहायता एव सहायता" (Helpness is Help itself) इति वाक्यं मनसः खण्डयित्वा दूरीकृतवती या बालिका अरुणिमा सिन्हा, तस्याः जीवनं बालेभ्यः प्रौढेभ्यश्च समवेगं शिक्षां दातुं शक्नोति। अरुणिमा उत्तरप्रदेशस्य अम्बेडकरनगरस्य निवासिनी अस्ति। तस्याः पिता सेनायाम् अभियन्ता आसीत्। यदा अरुणिमा त्रिवर्षीया आसीत्, तदा पिता दिवङ्गतः। माता, या तु सर्वकारस्य प्राथमिकस्वास्थ्यकेन्द्रे निरीक्षिका आसीत्, तस्याः आश्रये अरुणिमा, एका भगिनी, एकः भ्राता च अवर्धन्त। क्रीडासु आसक्ता अरुणिमा क्रमेण राष्ट्रीय-वॉलीबालक्रीडायाः तारा अभवत्। सा केन्द्रीयद्योगिकसुरक्षाबले कार्यस्य कृते

आवेदनं दत्तवती, किन्तु जन्मतिथिं विषये आवेदने यः दोषः प्रविष्टः आसीत्, तं दूरीकर्तुं सा देहलीं गन्तुं निश्चयं कृतवती। याने गच्छन्तीं तामाक्रमन् चौराः। ते सुवर्णमालां प्राप्तुं प्रायतन्त। तेषां विरोधं कुर्वती सा यानाद् बहिः प्रक्षिप्ता। २०११-तमे वर्षे अप्रैलमासस्य ११-तमे दिनाङ्के रात्रौ एतत् अभवत्। रेलमार्गे पतितायाः अरुणिमानाम्नाः बालिकायाः उपरि अन्यद् यानम् अगच्छत्। सा बालिका सम्पूर्णम् एकां रात्रिं तत्रैव पतिता आसीत्। प्रभाते यदा रक्षकैः दृष्टा, तदा सा चिकित्सालयं नीता। तस्याः वामपादः जानुतः अधः छेतव्यः अभवत्। गम्भीररूपेण आहतस्य दक्षिणपादस्य कृते शलाका स्थापनीया अभवत्। चलनात्मकम् अरुणिमाजीवनं सहसा निश्चलं जातम्। सा निश्चितवती यत्, "जनाः मां यत् सहानुभूत्या पश्यन्ति, तत् मम न रोचते। एतद् दर्शनं समापयितुं मया स्वयं किमपि करणीयम्।" तस्याः कृत्रिमपादेन सा चलनम् आरब्धवती। ततः, या त्रुटिः तस्याः पादेन प्रविष्टा आसीत्, तां दूरीकर्तुं, सा द्वौ वर्षौ यावत् पर्वतारोहणस्य प्रशिक्षणं प्राप्तवती। एतेन प्रशिक्षणेन तस्याः पादाभ्यां महान् दृढसंकल्पस्य असाधारणशक्तिः प्राप्ता इति वक्तुं शक्यते। २०१३तमे वर्षे मेमासे अरुणिमा एवरेस्टशिखरं जितवती। पादं

छेदितवती काचित् महिला विश्वस्य उच्चशिखरम् आरोहति स्म- एतत् प्रथमवारम् आसीत्। ततः अरुणिमा स्वकीयपादयोः अधिकं विश्वासं प्राप्तवती। सा कृत्रिमपादेन सह सप्तसु महाद्वीपेषु विद्यमानानि उच्चशिखराणि जितवती। पश्चात् सा दिव्यांगगणानां कृते क्रीडाप्रशिक्षणकेन्द्रम्, कृत्रिमाङ्गकेन्द्रं च स्थापितवती। सहैव, ये यावत् निस्सहायतायां स्वं बदध्वा तिष्ठन्ति, तेभ्यः उत्साहं समर्थनं च ददती प्रेरणात्मिका वक्त्री च अभवत्। सा भाग्यस्य निन्दां कृत्वा जीवनाय न निश्चितवती, अपितु भाग्यं जेतुं निश्चितवती। अरुणिमाआत्मकथायाः नाम अस्ति- "पर्वतेषु पुनर्जन्म" (Born again on the Mountain)। यदा प्रथमभारतीयमहिला एवरेस्टजेत्री बछेन्दीपाल्नाथ्यै सा एवरेस्टारोहणस्य इच्छां निवेदितवती, तदा सा एकं वाक्यम् अवदत्: "अरुणिमा, एषः महान् निर्णयः अस्ति। त्वया स्वस्य अन्तः स्थितः एवरेस्ट तु पूर्वमेव विजितः अस्ति।" अन्तःस्थिताः एवरेस्टाः यदा विजिताः भवन्ति, तदा बहिःस्थिताः (एवरेस्टाः) कियन्तः निस्सहायाः! (Once the Everest's within are conquered, the ones outside are insignificant!

हिमसंस्कृतवार्ता: , ईदरधीरजः, हैदराबाद:

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अद्य तु प्रथमा वार्ता अतीव मुख्या अस्ति। चिरकाल-कोरोना-महामार्याः (Long COVID) गूढ-सम्बन्धः वैज्ञानिकैः अन्विष्टः। यत् गुप्त-सङ्क्रमणं पूर्वं लुप्तम्, तत् अधुना प्रकटितं जातम्। सुप्ताः विषाणवः शरीरे एव तिष्ठन्ति इति तैः प्रतिपादितम्।

नन्दिनी- सत्यमुक्तं त्वया। एषा वार्ता तु अतीव चिन्तनीया अस्ति। अधुना द्वितीयां वार्तां शृणु। दैनिक-क्लेशेन निद्रा-अभावेन च शरीरात् प्रमुखाः रोग-प्रतिरोधक-कोशाः क्षयिताः भवन्ति। एतत् नूतनेन शोधेन ज्ञातम्। वैज्ञानिकाः अस्मिन् विषये अस्मान् सावधानीकृतवन्तः सन्ति।

काव्या- अहो नन्दिनि, पूर्वोक्ता वार्ता तु भयङ्करा अस्ति। कोशानां नाशे सति अस्माकं रक्षणं कथं भवेत्? परं तृतीया वार्ता सन्तोषाय अस्ति। प्रथित-विद्यापीठस्य वैज्ञानिकैः रोग-प्रतिरोधक-शक्तेः नवीकरणाय उपायः अन्विष्टः। वृद्धजनेषु एषा शक्तिः तैः पुनः स्थापिता। अनेन मार्गेण वृद्धाः अपि रोगमुक्ताः भवेयुः इति तैः प्रतिपादितम् अस्ति।

नन्दिनी- सुष्ठु उक्तम्। नवीकरणस्य वार्ता वृद्धानां कृते महती आशा अस्ति। अधुना चतुर्थी वार्ता शृणु। वैज्ञानिकैः उष्णता-प्रिय-नील-हरित-शैवालेषु नूतनः कश्चन प्राकृतिक-आतपरक्षक-अणुः अन्विष्टः। एषः अणुः हानिकारकान् अतिलोहित-किरणान् शोषयति। एषः नवीनः पदार्थः तैः आविष्कृतः अस्ति।

काव्या- अहो विस्मयः! प्रकृतौ अनेकानि रहस्यानि गुप्तानि सन्ति। एतादृशेन अन्वेषणेन अस्माकं ज्ञानं वर्धितम्। अद्य वयं बहु किमपि ज्ञातवत्यः स्मः।

नन्दिनी- आम्, सत्यम्। अद्यतनः वार्ता-कार्यक्रमः अत्रैव समापितः अस्ति। श्वः पुनर्मेलिष्यामः। नमो नमः। काव्या- नमो नमः।

डॉ. तरुणकुमारशर्मणः इण्डोनेशियादेशे संस्कृतसेवासम्मानेन सम्मानिताः

हिमसंस्कृतवार्ता:- आचार्यदीनदयालशुक्लः, बाँदा।

बाँदाजनपदस्य स्नातकोत्तरमहाविद्यालयस्य संस्कृतविभागस्य सहायकाचार्य डॉ. शर्मातरुणकुमारम् उत्तरप्रदेशस्य लखनऊस्थः संस्कृतसङ्घः प्रयागेन्यासः उत्कृष्ट-संस्कृत-सेवासम्मानेन सम्मानयत्। संस्कृतभाषायाः संरक्षणाय राष्ट्रियान्तराष्ट्रियस्तरेषु तस्याः प्रचारप्रसाराय आधुनिकपरिपेक्षे पुनर्स्थापनाय नवोन्मेषनसन्धानकार्यैः शोधजिज्ञासूनां समुद्भवे, विद्यार्थिरूपेण समर्पितसाधनानुक्रमाय न्यासस्य अध्यक्षः सुरेन्द्रपालः, सचिवः कमलपाण्डेय संरक्षकः भारतीयप्रशासनिकसेवाधिकारी डॉ. बी. डी. आर. तिवारिश्च अभिनन्दनानि अददुः।

पञ्चविंशत्यधिकद्विसहस्रतमे कृष्णब्दे द्वादशमासस्य त्रयोदशदिनाङ्के एकस्याः संगोष्ठ्याः अवसरे फलकं सम्मानपत्रं च प्रदाय डॉ. शर्माणं सम्मानितवन्तः। डॉ. शर्मा पञ्चविंशत्यधिकद्विसहस्रतमे कृष्णब्दे दशमासस्य चतुर्दशपञ्चदशदिनाङ्केषु इण्डोनेशियादेशस्य बालिद्वीपे प्रतिष्ठिते ऐ. जी. बी. सुप्रीमराजकीयहिन्दुविश्वविद्यालये चतुर्थवैश्विकसम्मेलने "समकालीनचुनौतीनां समाधाने वैदिकधर्मस्य भारतीयज्ञानप्रणाल्याश्च" समकालिकप्रासङ्गिकता इति विषये विशिष्टवक्त्ररूपेण व्याख्यानं दत्तवान्। अद्ययावत् राष्ट्रियान्तराष्ट्रियस्तरीयासु अनेकासु पत्रपत्रिकासु तस्य शोधपत्राणि प्रकाशितानि अभवन्। डा०शर्मा इण्डोनेशियादेशस्य गुरुकुलेषु गत्वा संस्कृतेः संस्कृत्याश्च प्रचारं प्रसारं चापि अकरोत्। सः कथयति यत् संस्कृतं वैज्ञानिकी भाषा वर्तते। संस्कृते तन्त्रांशाः निर्मिताः सन्ति। इयं सङ्गणकस्य कृते प्रयुक्ता भाषा अस्ति। भविष्यत्काले कृतकप्रज्ञा पाणिनीयव्याकरणसूत्राणाम् आधारेण कार्यं करिष्यति। अस्यां सम्मानप्राप्तौ महाविद्यालयस्य प्राचार्यः अध्यक्षः प्रबन्धसमितिश्च तथा च सर्वे शिक्षकाः कर्मचारिणश्च तस्मै अनेकानि अभिनन्दनानि अददुः।

कलिप्रसङ्गः- ०३

गोस्वामी श्रीतुलसीदासः स्वमानसे कलिधर्मविषयकं कथनम् अनुवर्तयति एवम् अस्मिन् युगे यस्य आचरणं परपीडनार्थम्, अहितार्थं वा स्यात्, तस्यैव महद् गौरवं भवति, सः हि सम्मानयोग्यः भवति। यः मनसा, वचसा, कर्मणा च मिथ्याचारी स्यात्, सः हि युगेऽस्मिन् महान् वक्ता मन्यते। सर्वे मनुष्याः स्त्रीणां वशीभूताः सन्तः नटवानरवत् नृत्येयुः। ब्राह्मणानुद्दिश्य शूद्रः ज्ञानोपदेशं कुर्यात्,

सः कण्ठे यज्ञोपवीतं धृत्वा, कुत्सित् दांनं गृह्णीयात्। युगेऽस्मिन् कपटता, दुराग्रहः, दम्भः, द्वेषः, पाषण्डः, मानः, मोहः, कामः, मदः इत्यादिकुवृत्तयः समस्तब्रह्माण्डे हि व्याप्ताः भवेयुः। मनुष्यैः जपः, तपः, यज्ञः, व्रतं, दानम् इत्यादिधर्मयुक्तं कर्म तामसभावेन क्रियेत। इन्द्रदेवः पृथ्व्यां जलवर्षणं न कुर्यात्, भूमौ उप्तं सस्यबीजं च न रोहेत्। स्त्रीणां केशः हि भूषणं स्यात्, तासां बुभुक्षा महती भवेत्, एवं ताः धनाभावात्, अधिकममताकारणतः च

दुःखिन्यः भवेयुः। ताः बुद्धिहीनाः केवलं सुखम् गच्छेयुः, परं धर्मविषये प्रेमरहिताः भवेयुः। तासाम् अल्पबुद्धिः स्यात्, परं कठोरा, कोमलतरहिता च। मनुष्याः रोगपीडिताः, सुखभोगरहिताः च भवेयुः। ते कारणं विना हि अभिमानं, विरोधञ्च कुर्युः। वयसा ते पञ्चवर्षीयाः, दशवर्षीयाः वा स्युः, परं तेषां दर्पः कल्पान्ते अपि न विनश्येदिति। (क्रमशः)

असमप्रदेशीयः विज्ञानशिक्षकः, नारदोपाध्यायः, हिमसंस्कृतवार्ता

"वन्दे संस्कृतमातरम्"

"लौकिकन्यायकोशः"

"अन्धाश्वमौलिन्यायः"

शारीरिकः लोपः भवति चेदपि सः भोजने प्रत्यवायं न जनयति खलु। एतस्मिन् अर्थे अस्य प्रयोगः भवति। अश्वः अन्धः अस्ति चेदपि धान्यस्य अदने कुशलः एव भवति खलु।

डा. वर्षा प्रकाश टोणगांवकर पुणे/ महाराष्ट्रम्